

תוקם ועדת חקירה!

(טו) מדוע לא ננקטו כל האמצעים, שאפשר היה לנקוט אותם על פי חוק עובדי המדינה (משמעת), נגד מנכ"ל משרד החקירה, בעת כהונתו בתפקיד זה, וגם לאחר מכן?

דרושה ועדת-חקירה

כבוד היושב-ראש, אין בלבנו שמץ של ספק שמן הדין למנות כאן ועדת-חקירה מטעם הממשלה, בראשות שופט, כדי לבדוק את האספקטים הציבוריים של פרשה זו. ברצוני להבהיר מעל לכל ספק כי אין מטרת הצעתנו להעמיד את המנכ"ל-לשעבר בפני הליך מעין-משפטי, כלומר להפעיל נגדו ועדת-חקירה שתבוא במקום בית-המשפט, אחרי שההתיישנות מונעת את העמדתו לדין. הצד הפלילי של העניין כלל אינו מעניין אותנו. אותנו מטריד ומדאיג הצד הציבורי, והוא הדרוש הבהרה מוחלטת.

העובדה שאייאפשר לפתוח בשום הליך משפטי לשם בירור העניין, דווקא היא מעידה רבת את הצורך למנות ועדת-חקירה, במקרה מפיג זה. לכן אין בכוחו של טיעון משפטי להפריך תביעה זו.

אם צודקים ראשי אחרות-העבודה בטענותיהם, הרי דחקה הם היו צריכים להיות הראשונים המעוניינים בחקירה ציבורית פומבית, כדי שצדקתם תצא לאור. דחקה איש כמוני, הרוחש הוקרה עמוקה למי שהיה מפקדי בימי הקרבות, יגאל אלון, שהוא בעיני המצביא המצטיין של צה"ל מאז ועד היום — הייתי רואה בתביעה כזאת מצויו מעשה הנאה לאישיותו.

לסלק זשד מלב הציבור

הצעתנו הממשית היא: שהכנסת תדון בעניין ותמליץ בפני הממשלה למנות ועדת-חקירה, על פי חוק ועדות-חקירה, ועליה יוטל כדין לחקור ולברר:

- (א) מה הן העובדות לאמתן בפרשה זו.
- (ב) האם היתה בה עבירה על הסדר הציבורי הטוב.
- (ג) אילו סטנדרטים יש לקבוע למניעת תשלומי תרומות מצד גופים נתמכים, המחיימים חלקית על חשבון הציבור, למפלגות פוליטיות.
- (ד) אילו סטנדרטים חייבים לחול על ראשי המדינה, פקדי ציבור, חברי כנסת ובעלי משרות דומות, והבאים מטעמם, כדי למנוע חשש של ניצול מעמדם לרעה לטובה מפלגתית.

(ה) אילו נהלים יש לקבוע כדי שכל תרומה פוליטית מסוג זה תהיה גלויה ותירשם כדין.

רבותי חברי הכנסת, כולכם דיברתם רבות בכנסת השיי שית על הצורך בהגבלת הוצאות-הבחירות, צימצום הביד בוז על תעמולה וגילוי המקורות הכספיים. קל לדבר על כך לתפארת המליצה ולצידי האוון. ההצבעה היום היא מיבחן לרצינותם של דברים אלה. הצבעה נגד הצעתו יתן לכל הדיבורים האלה צליל של התחשבות וצביעות.

דווקא בפרשה זו, שבה השתרכבו שמוותיהם של רוב מפלגות הכית הזה, יש חיבה כפולה ומכופלת לסלק כל חשד מלב הציבור, שזא תתגבר כציבור ההרגשה של COSI FAN, TUTE כולם עושים זאת. לכן דרוש דיון — לא בתדרייחרים של ועדה, שיעורר חשדות נוספים, אלא דיון גלוי, פומבי, במליאת הי כנסת.

אנו מציעים שהכנסת תקיים דיון מוצה בפרשה זו, ותמליץ בסיומו בפני הממשלה על מינוי ועדת-חקירה.

(ה) מדוע נאות זו להיחלץ לשיקום קיבוצים של אחרות-העבודה? האם הוא הלוהו כספים גם למשקים אחרים? מדוע היה צורך בהלחאה כאלה, בנוסף על כספי הארנונה ששולמו, עוד קודם לכן, לאותם קיבוצים?

(ו) מדוע השיב שר-העבודה רק אחרי שבועיים על עניין שהוא רואה בו, לדבריו, אחד ממעשיו הטובים?

(ז) מה הן ההוכחות לכל העסקות האלה בספרי הקיבור צים הנדונים, כספרי הקיבוץ המאוחד, בספרי המפלגה, וכו'?

(ח) איזה תשלומים שולמו למפלגות האחרות עלידי הקואופרטיב המונופוליסטי, באילו צורות, מתי, ובאילו נסיבות כשרות או בלתי-כשרות?

(ט) האם היה קשר בין כל התשלומים האלה לבין התיכוח הציבורי שהתנהל אז בהצעת מר לבון להלאים את התחבורה הציבורית?

(י) איך נרשמו הדברים בספרי הקואופרטיב, ועל אילו חוקים עבר הקואופרטיב בעת רישום ההוצאות?

אלון

חקירה ציבורית פומבית

(יא) האם וכיצד שילם זן תרומות מוסחת גם בבחירות לכנסת השישית?

(יב) האם הוטל עומס התשלומים האלה על הציבור, על-ידי הכללתם בתחשיבי הוצאה לצורך קביעת התעריפים, או עלידי העלמת הכנסות ממטה-הכנסה?

(יג) האם שולמו תשלומים כאלה גם עלידי קואופרטיבים אחרים לתחבורה, ועלידי שאר המפעלים המונופוליסטיים או הנתמכים?

(יד) האם היה קשר בין הטעות של הפרקליטות, שסגרה את התיק נגד מנהלי זן, ובין האיום של פרקליטי האשמים, באותו משפט, לערב בעניין משרדי-ממשלה ומפלגות?

(טו) מדוע לא ננקטו אמצעים משמעתיים נגד האחראים לאותה טעות?

להלן דברי הסיעה להנקמת ההצעה לסדר היום על התרומות וההלואות של קואופרטיב זן.

איננו באים היום לקטר, להאשים או לחרוץ דין. אנו באים לשאול שאלות ותבוע בירור ענייני מוסמך.

את הכנסת החמישית הסעירה פרשת תלגיבורים, תבענו מן היום הראשון שפרשה זו תבורר עד תומה. היינו חלוץ הלחץ הציבורי שהביא, בסופו של דבר — אם כי באיחור ניכר — למינוי ועדת-חקירה מטעם הממשלה. עבר דתה היתה לברכה, והעניין בורר.

אמרנו אז, כי איננו מופעמים עלידי רצון לקנטר ולהשניא את העסקים הדתיים. פעלנו מתוך תחושה של צדק, לטובת הציבור. כיום איננו יכולים לעשות איפה ואיפה. כלל שחל על מפלגה דתית, מן הרין שיחול על מפלגה חילונית. עם כל ההבדלים הרבים בין פרשת תלגיבורים והפרשה הנדונה היום, הרי הדמיון הציבורי רב מדי, מכדי שאפשר יהיה להתעלם ממנו.

תרומות למפלגות ורישום כוזב

כבוד היושב-ראש, העיתון הארץ גילה לפני חודש, במיבצע התואם את מיטב המסורת העתונאית, פרשה שיש בה חשש סביר של שערויה ציבורית. הוא גילה כי בחקירה משטרתית העיד אחד ממנהלי זן הקואופרטיב המונופוליסטי נתן הלאה, בלי ריבית, בסך 100 אלף לירות לאחדות-העבודה, בעקבות פניה של מי שכיהן אז כמנהל כללי של משרד-התחבורה, איש אחרות-העבודה. כן העיד שהקואופרטיב שילם, ערב הבחירות לכנסת הרביעית והחמישית, סכומים ניכרים למפלגות שינוות כתרומות, בין השאר במסחה של תשלומים לכסאות שונים. בקשר לכך הוזכרו חברי-כנסת שונים, ביניהם כאלה שיש להם נגיעה מיוחדת לענייני תחבורה, והשפעה רבה על הכרעות, כמתרימים למפלגות. תיהם חלק מן הפרשות שולמו בצורה של העלמת הכנסות ורישום כוזב בספרי הקואופרטיב. הכל נעשה בסודיות, ועצם הסודיות מטיל צל נוסף על הנותנים והמקבלים.

בתשובה לשאלתא שלי אמר שר-המשפטים בכנסת כי התיק נגד מנהלי זן בפרשת-השוחו, בה נתגלו דברים אלה — נסגר בגלל טעות מסתורית. נגד המנכ"ל של משרד-התחבורה לא נפתחה חקירה פלילית, מפני שבינתיים חלה התיישנות.

שבועיים אחרי הגילויים, נתפרסם מכתב של שר-העבודה, בו הוא מודיע כי היה זה הוא שטיפל בהשגת ההלחאה מקואופרטיב זן. הוא טען כי ההלואות נועדו לשיקום משקיספר, מהם שניים שנפגעו בהפגזות ושניים שיכלו להיפגע, אך לא נפגעו. הוא טען כי אכן שולמה ריבית על ההלחאה, וכי הקרן הוחזרה.

שאר המפלגות לא מצאו לנכון להגיב כלל על הגילויים שהתייחסו אליהן.

איום הפרקליטים

כבוד היושב-ראש, כל זה העלה בציבור שורה של שאלות וחשדות, שאפשר לסכמם, באופן חלקי, כלהלן:

(א) האם נתן זן את ההלחאה למפלגת אחדות-העבודה — או למשקים?

(ב) האם שולמה על ההלחאה ריבית? עלידי מי?

(ג) האמנם שילם זן את הכסף כדי לקיים יחסים טובים עם משרד-התחבורה, שהוא כפוף לו מבחינות מכרעות, כפי שהתבטא המנהל בחקירה?

(ד) מה היה — או לא היה — חלקו של מנכ"ל משרד-התחבורה בסידור העיסקה?

חינוך בתחום התודעה היהודית. ההיערכות צריכה להיעשות, לדעת ארץ, במישור שונה לחלוטין. הריפורמה החינוכית תבוצע, לדבריו, עלידי שינוי מיבנה בתי-הספר.

ומה עם מסעות הכנענים?

אן החזיר אותנו השר מחדש לדו"ח פראר. זה היה לאחר מכן אחד מצירי התיכוח העיקריים, בו השתתפו הפעם רבים. מרביתם דיברו על הכל. נושאים לא חסרו: מערכת החינוך בכללה, חינוך על-יסודי, תודעה יהודית, שירת תלמידים, הכשרת מורים, המחסור במורות, אוניברסיטאות, יום-לימודים ארוך, העידן הטכנולוגי, וכו' וכו'. מובן שכל מתחכם הדגיש נקודה החשובה לו במיוחד. כך, למשל, דיברו: ח"כ בנימין שחור על הישיבות התיכוניות שאותן כינה כפאר היצירה של החינוך הממלכתי הדתי; ח"כ אסתר רזילא נאור על סמינר בינלאומי, במדינת ישראל, בהשתתפות מורים מגרמניה; וח"כ רות הקטין על רופאים אשר אם ידעו לאהוב את גוף הארץ יעדיפו הליכה לספר על הגירה מן הארץ.

לא חסרו גם דברים אופייניים: נאומו המסורתי השנתי של הרב יצחק מאיר לוי, על מסורת ישראל, שהושמע בפאתוס רב; או ניתוחו הפלסטי, נוסח ימי ציקלג, של יוהר סמילנסקי, המונע ממך הקשבה לתוכן ומכריחך להתרכז בסימפוניית המילים העשירה, בחינת מוסיקה לשם מוסיקה. הפעם הוצב עלידי המערך, כמשקל נגדי ליוהר, בנאום בכורה עשיר תוכן מילולי, פרופי דוב סדן, שתיזמורו לא נפל כלל משל הראשון. או נאום המתקתמיד גדול-המספרים של זאב שרף, שלעומתו הטיח בקריאת-בנינים אליהו מרידור: "אתה היית יושב-ראש של רוב ההצעות במדינה!" מכאן, כמובן, בקיאותו הרבה של שרף במספרים.

החלטנו להצטמצם ולהתרכז במספר נקודות שנראו לנו כחשובות במיוחד: מקומו הרצוי של החינוך בסולם העדיפויות במדינה; שינוי תכנית הלימודים המיושנת, בעית הורמים, רעיון החינוך הממלכתי האחד, החינוך לערכים, תודעת ותחושת המולדת, בעיית הפער בין ילדי ותיקים לילדי עולים חדשים.

בדרך כלל התנהל הדיון על מיינוחות. בסך הכל היה זה דיון שיגרתי למדי שהתנהל

באחירה חינוכית. אך משהחל אורי אבנרי לדבר על תודעת המולדת וההיסטוריה של ארץ ישראל כשלמות אחת, הפכה הכנסת למקהלה מדברת:

מרידור (נח"ל): מי יזכיר את הורין והורי הורין?

אבנרי: אנחנו לא מתכחשים למוצאנו.

עוזיאל (נח"ל): שכחת את מסעות הכנענים!

אבנרי: אנחנו רוצים שתבררנו ומוצאנו ויפיעו כתמונה אוניברסלית ומרחבית שלמה, ויחנכו אדם גא בשורשיו. תוכנית הלימודים שלנו היא מיושנת, התאימה ליישוב יהודי קטן ומנותק, לעולם שובניסטי. אין פלא שהנוער פונה עורף לתורה זו.

כך מחנכים עט?

ל דבריי-הביקורת של אורי אבנרי השיב השר באריכות. על הטענה כי משרד ינוך מלא במלומדים בדימוס, שעולמם עוצב מכבר, אמר השר: "כאשר נשאלתי פעם מי ראוי ראשון, מכל השכבות של ילדות מזרח אירופה, שיקימו לו מנומנט במדינת ישראל, תשובתי היתה: המלמד היהודי. אישית, אני כורע ברך לזכרו של המלמד היהודי. אילו היה נעשה פעם מחקר סוציולוגי על מוצאם של אלה אשר הניחו את היסודות של המדינה והביאו להקמת המדינה — אני מתכוון לעליה הראשונה, השניה, השלישית והרביעית — היה אולי מתברר שמבחינת מנהיגות, מנהיגות מובן הרחב של המושג, הם בני-כריקודש. הם — המלומדים, החנונים, השוחטים, הרבנים, המגידים."

בהתייחסו למחקר עליו הסתמך אורי אבנרי, אמר ארץ: "את המחקר הזה עשו אנשים הגונים, רציניים, אבל הם עשו מחקר קטן לפני שש שנים, שאני מספק אם אפשר לקבל אותו בתור מסבע, כאשר אנו מדברים על חינוך לערכים בתשכ"ו ובתשכ"ז. אני יודע שישנם מחקרים, בכלל, קיים עכשיו מיהגל במדינה, כי מי שרוצה להגיע לאיזה סנסציה, עושה מחקר בשטח החינוך. אלה מוצאים שהם שובניסטים, ואלה מוצאים שהם קוסמופוליטיים."